
Епископ Јован (Пурић)
(Српска Православна Црква)

ЕСХАТОЛОШКИ КЉУЧ ИШЧИТАВАЊА КОДА СПЦ

Апстракт: Тајна Царства Божијег у историји је Тајна хода Цркве у времену и простору. Крај је тај који одређује почетак. Свештена историја Старог и Новог Завета је кључ есхатолошког карактера Цркве. Овде се догађа у историји прелазак из смрти у живот. Крајњи циљ је спасење света и човека.

Кључне речи: Христос, свет, суд, Царство, историја, време, вечност, Црква, завет.

Тема која је пред нама је црквено поимање есхатологије у светлу њеног целовитог учења. Израз *есхатологија* настао је од грчке речи *тó эсхатон* – *последњи, крајњи, потоњи, коначни*.¹ Наведени израз се користи у богословљу да би се означило последње догађање и збивање, то јест о окончању и преображењу садашњег временима, *коначном стању* човека и света предвиђено по промислу и науму Божијем (ср. Пост. 49,1; Ис. 2,2; Јер. 23,20; Мих. 4,1). По православном учењу ту се под наведеним богословским изразом правенствено подразумева савршено испуњење и осмишљење историје, односно *врхунац, пуноћа* и *стварност* остварења вечног живота у заједници са Тројичним Богом после Другог доласка Христовог, о чему ће бити више речи у нашем раду.

Православни је став да *последње догађаје* треба гледати искључиво у Откривењу Сина Божијег – Исуса Христа. *Последње догађаје* (=Други доласак Христов, свеопште васкрсење мртвих, свеопшти Суд, Царство Небеско) Православна Црква поистовећује са *Царством Божијим* и *Царством Небеским*. Због тога Господ наш Исус Христос позива: *Иитите најпре Царство Божије* (Мт. 6,33).

¹ Опширније о поимању разних учења о *есхатологији*, види код: G. W. Buchanan, *New Testament Eshatology. Historical and Cultural Background*, Lewistone 1995; R. Bultmann, *Geschichte und Eschatologie*, Tübingen 1958; J. C. Carmignac, *Les dangers de l'eschatologie*, NTS 17(1970-1971), 365-390; K. Erlemann, *Naherwartung und Parusieverzögerung im Neuen Testament. Ein Beitrag zur Frage religiöser Zeiterfahrung*, Tübingen 1995; J. Moltmann, *Das Kommen Gottes. Christliche Eschatologie*, Gütersloh 1995; A. Rich, *Die Bedeutung der Eschatologie für den christlichen Glauben*, Zürich 1954.

Потребно је нагласити да у новијој богословској литератури се помињу *футуристичка есхатологија*, повезана са откровењским очекивањима, и *остварена есхатологија*, под којом се подразумева да је Христовим доласком у свет и историју Царство Божије (Malkuth Jahve) *већ* наступило, односно да је наступио *дан спасења* (2Кор. 6,2) и да смо благодаћу *већ* спасени (Еф. 5,2. ср. Кол. 2,12-13), што означава израз *свршило се* (Јн. 19,28). Због тога хришћани одступајући од неправде (2Тим. 2,19) *траже оно што је горе где Христос седи с десне стране Бога* (Кол. 3,1). Пред саму појаву Новог Завета, Јован Претеча је позивао људски род: *Покајте се јер се приближило Царство Божије* (Мт. 3,2; 4,17).

Свето Писмо је испуњено есхатолошким садржајем. Ми ћемо у нашем раду говорити о есхатолошким догађајима не само као догађајима који ће се догодити у будућности, него као и о стварности која је *већ* присутна у садашњости (ср. Мт. 18,3; 19,29; Мк. 10,17; Јн. 3,5; Да. 14,22; Гал. 5,21; Јевр. 3,11). Под есхатолошком стварношћу мисли се на *Царство Божије* о којем се као историјској стварности говори на многим местима у Светоме Писму (ср. Мт. 13,43; 26,29; Лк. 12,31; Кол. 1,3; Еф. 5,5; 2Птр. 1,11; Јн. 18,36; Јевр. 1,18).² Царство Божије се суштински разликује од свих земљских царстава и царства греха.³ По светоотачкој мисли оно се поистовећује са животом Тројичног Бога: Оца, Сина и Светога Духа.⁴ Другим речима, од Тројичног Бога задобијамо пуноћу надвечног живота. То и јесте разлог што Ориген, ослањајући се на Свето Писмо (ср. Јн. 3,36; 4,14; 5,24; 6,40; Рм. 5,10; 2Кор. 4,10; Кол. 1,13; 3,3; Еф. 5,5; 1Јн. 1,2; Откр. 2,7), назива Христа *Царем векова*⁵ и *Самоцарством*,⁶ док Га Максим Исповедник сматра Царством Небеским.⁷ Дакле, Царство Божије није расејана идеја него је оно стварни и истински догађај, то јест непоколебиво Царство (Јевр. 12,28) неразделиве Свете Тројице.⁸ Још ћемо додати да је Царство Божије *једно* као што је једна Божија суштина и природа.⁹

Сваком човеку који жели да уђе у Царство Божије (ср. 2Птр. 1,11), то јест да се у њега усели Христос и живи у њему (2Кор. 6,16) и тако човек задобије живот вечни, предстоји духовна припрема, односно предстоји му да живи подвижничким и светотајинским животом (ср. Мт. 20,23; Мк. 10,40; Лк. 2,31; 1Кор. 2,9). Христос позива: *Ходите благословени Оца*

² Види: Σ. Δ. Λόλη, *Εσχατολογία και Ιστορία*, ΕΕΘΣΠΘ 2(1975) 242.

³ Види: Ориген, *О молитви*, 25, 3, ВЕПЕС 10, стр. 275; Кирило Јерусалимски, *Катихезе*, 5, 13, РГ 33, 1120.

⁴ Види: Григорије Нисијски, *О души и васкрсењу*, РГ 46, 104В; Григорије Нисијски, *Против македонијеваца*, 16, РГ 45, 1321А.

⁵ Ориген, *Тумачење Јеванђеља по Матеју*, ВЕПЕС 13, стр. 15. Исти, *Тумачење Јеванђеља по Матеју*, ВЕПЕС 14, стр. 245.

⁶ Ориген, *Тумачење Јеванђеља по Матеју*, ВЕПЕС 13, стр. 266.

⁷ Максим Исповедник, *Поглавља о богословљу*, РГ 90, 1156ВС. Види: Симеон Солунски, *Одговори*, 26, РГ 155, 877.

⁸ Види: Кирило Александријски, *О Светој Тројици*, 28, РГ 75, 1188С; Дидим Александријски, *О Тројици*, РГ 39, 896В.

⁹ Види: Методије Олимписки, *Беседа на Цвети*, 3, 20, ВЕПЕС 18, 217.

мојега; примите Царство које вам је припремљено од постања света (Мт. 25,34). У предоченим Христовим речима се јасно види да су будући догађаји постојећа стварност.

Усрдним изучавањем божанских тајни можемо рећи да библијски извори јасно сведоче да свет пролази и похота његова; а онај који твори вољу Божију остаје вавек. Децо, последњи је час (1Јн. 2,17-18). Православни је став да се под последњим временима (ср. Дан. 8,17; 11,35; 12,4. 9), која су предвиђена још пре постојања света (1Петр. 1,20), мисли на пуноћу времена (Гал. 4,4) испуњено смислом, а то је у ствари присуство, односно долазак Сина Божијег, Који се оваплотио (Јн. 1,14) и као Богочовек ушао у свет и историју, и основао Цркву своју, а Црква је већ присуство Царства Божијег на земљи у којем царује Богочовек Исус Христос, Који је у последње дане излио Духа Свога на сваку плот (Да. 2,17). Предокушај Царства Божијег се већ доживљава у Цркви као квасац (1Кор. 5,6), јер не посла Бог Сина својега на свет да суди свету свету, него да се свет спасе кроз Њега. Који у Њега верује не суди му се, а који не верује већ је осуђен, јер није веровао у Јединороднога Сина Божијега (Јн. 3, 17-18), док ће се пуноћа доживети у будућности (1Кор. 13,12) то јест у будућем веку. Значи, последњи и највећи догађај у свештеној историји је Господ наш Исус Христос (ср. 1Тим. 6,14). Овде је очигледно реч о Христовој стварној присутности у свету и историји. Јасно је дакле, да свештена историја има есхатолошки карактер и испуњена је есхатолошким исчекивањем, то јест очекују долазак Сина Божијег – Исуса Христа са небеса (ср. 1Сол. 1,10). Хришћани као грађани неба очекују блажену наду и јављање славе великога Бога и Спаса нашега Исуса Христа (Тит. 2,13). То очекивање се поистовећује са трпљењем људи јер трпљењем својим спасавају душе своје (Лк. 21,19). Реч је од два Христова доласка: Први – оваплоћење Бога Логоса, и Други – када дође у свој слави Својој да суди живим и мртим, односно да сви људи приме пуноћу награду нагаде Божије по својој богопријемчивости. Есхатолошка епоха је започела првим доласком Христовим, и Његовим обећањем да ће бити са нама у све дане до свршетка века (Мт. 28,20). Есхатон за хришћанина започиње у Цркви Христовој примајући свету Тајну Крштења и потпуно се сједињујемо с Њим у светој Тајни Евхаристије. То значи да хришћани, испуњени есхатолошком чежњом, нису више странци ни дошљаци, него су суграђани светих и домаћи Божији (Еф. 2,19). Према томе, Христово присуство у свету и историји, односно у Цркви Својој, јесте есхатолошко време, то јест време Самооткривеног Бога у историји и драми људског живота. Управо тај Његов долазак и Његово присуство у свету, као и учествовање хришћана у Царству Божијем (ср. Откр. 1,9), изражава двојни смисао хришћанске есхатологије.¹⁰ У Молитви Господњој хришћани се моле: Да дође Царство Твоје (Мт. 6,10; Лк. 11,2). А када у свој својој пуноћи наступи Царство Божије, тада времена више бити неће (Откр. 11,6).

¹⁰ Види: Выступление митрополита Минского и Слуцкого Филарета, патриаршего эгзарха все Белоруси, председателя синодальной богословской комиссии Русской Православной Церкви, Москва 2005, 3. Подробније о есхатологији види код: G. W. Buchanan, *New Testament Eshatology. Historical and Cultural Background*, Lewisto-

По јудејском поимању људска историја је подељена на *olam hazze* – садашњи век, и *olam habba* – будући век (=век који долази). О тој истини сведочи Други псалам који „може да се протумачи христорошки и христоцентрично. Истовремено он поседује и есхатолошки карактер: у њему се сусрећу прошлост, садашњост и будућност“.¹¹ Једном речју, Богочовек Исус Христос је све у свему и у Њему се сусрећу време и вечност. Та истина се јасно види у светој Тајни Евхаристије. Од посебне важности за разумевање наше теме је чињеница да православно богословље не одваја први долазак Христа у прошлости од Његовог Другог доласка у будућности јер је Исус Христос увек са нама, то јест Он *јесте* (=ѿв – *постојећу*) (сп. Мт. 16,16) и Он је Онај *Који ће доћи* (сп. Откр. 22,20). Он је увек исти *јер се не може самог Себе одрећи* (2Тим. 2,13).

У Откровењу Јовановом је за Христа речено да је Он: *Први и Последњи, Који мртав беше и оживе* (Откр. 2,8). Такође је сачувано Христово сведочење о Себи: *Ја сам Алфа и Омега..., Који јесте и Који беше и Који долази, Сведржител* (Откр. 1,8). Дакле, Христос је *већ* дошао и наступило је Царство Божије, и предокушај тог Царства хришћани *већ* доживљају (сп. Лк. 17,20-21) у Цркви.¹² Господ наш Исус Христос отворено сведочи: *А ако ја прстом Божијим изгоним демоне, дакле, стигло вам је Царство Божије* (Лк. 11,20). Значи, есхатолошка времена су присутна¹³ јер је присутан Цар, и историја спасења се креће ка свом поппуном испуњењу. Постоји жива вертикала између нетварног Бога и тварног света. Боље речено, Богочовек Исус Христос је Посредник који повезује небо са земљом, и обратно.

Међутим, иако је Царство Божије наступило присуством Христовим, то јест *испунило се време* (Мк. 1,15), ипак ће оно *тек* наступити у свој својој пуноћи када Богочовек Исус Христос поново дође (сп. Мк. 13,26), то јест тада ће, по речима Христовим, Царство Божије наступити у *свој својој сили* (Мк. 9,1). Реч је о *веку* у којем *долази живот вечни* (Мк. 10,30). То је, дакле, Други долазак (=Божији Дан) (2Птр. 3,10), и успостављање коначног *Царства Божијег* у којем ће се пити *ново вино* (Мк. 14,25) и којем Царству *неће бити краја*. Што ће рећи да ће тада наступити крај света и историје, последњи непријатељ укинуће се – смрт (1Кор. 15,26), односно

ne 1995; J. C. Carmignac, *Les dangers de l'eshatologie*, NTS 17(1970-1971) 365-390; F. G. Downing, *Common Strands in Pagan, Jewish and Christian Eschatologies in the First Centuri*, TZ 51(1995) 196-211; J. Moltmann, *Das Kommen Gottes. Christliche Eschatologie*, Gütersloh 1995; C. Walther, *Eschatologie als Theorie der Freiheit Einführung in neuzeitliche Gestalten eschatologischen Denken*, Berlin 1991; C. K. Barrett, *New Testament Eschatology*, SJTh 6(1953)153 и даље; F. F. Bruce, *Eschatology un the Apostolic Fathers*, у: *The Heritage of the Early Church*, Roma 1973; E. von Dobschütz, *The Eschatology of the Gospels*, London 1910; C. H. Dodd, *The Parables of the Kongdom*, London 1935; A. L. Moor, *The Parousia in New Testament*, Leiden 1966; R. Schnakenburg, *Gottes Herrschaft und Reich, Eine Biblisch Teologische Studie*, Freiburg 1967; A. Ritschl, *The Christian Doctrine of Justification and Reconciliation, The Positive Development of the Doctrine*, Edinburg 2¹⁹⁰².

¹¹ Мирко Ђ. Томасовић, *Други псалам*, стр. 72.

¹² Види: Климент Римски, *Прва Коринћанима*, 50, 3, ВЕПЕС 1, стр. 33.

¹³ Види: Игњатије Антиохијски, *Ефесцима*, 11, 1, ВЕПЕС 2, стр. 266.

све ће бити преображено и наступиће све ново: *нови свет, ново време, нов човек, нова твар, ново небо, нови Јерусалим* (ср. Ис. 65,17; 2Птр. 3,13; Откр. 21,1-4), *Бог ће бити с људима* (Откр. 21,3), где бујају потоци живота, *Бог ће отрти сузе са свакога лица* (Ис. 25,8), и спашени људи ће тада доживети пуноћу блаженства у Царству Божијем. Дакле, Бог који живи у векове векова (Откр. 4,9; 7,2), односно Који је надвремен (Откр. 1,4; 4,8), присутан је у времену, односно Божије време је већ наступило, а пуноћу Божијег присуства тек очекујемо,¹⁴ иако нико од људи, осим Богочовека Исуса Христа, не зна када ће се то догодити, због чега Христос позива: *Пазите, бдите и молите се* (Мк. 13,33). Јасно је, према томе, да је Царство Божије историјска и есхатолошка стварност.

Знајући да је хришћанска есхатологија Богочовечанског карактера и оптимистично-радосна, што се види у непоколебивој вери хришћана победу *Лава из Јудина племена* (Откр. 5,5) и у Други долазак Христов и у испуњење Његовог обећања, због чега Му хришћани упућују следећу молбу: *Да, дођи Господе Исусе* (Откр. 22,20). Пошто наше живљење није овде на зељи, него на небесима, одатле ми очекујемо *Спаситеља Господа Исуса Христа* (Флп. 3,20), Који је *Први и Последњи* (Откр. 1,8). Овде је реч о Богочовечанској пуноћи која „нема ничег заједничког са извесним философским теоријама о пуноћи, јер су све оне у апстракцијама и мртвим схемама. Богочовечанска свепуноћа је жива, опитна, доживљајна богочовечанска стварност“.¹⁵ Важно је истаћи да се васцела Божија творевина налази у есхатолошком ишчекивању: *Сва твар заједно уздише и тугује до сада* (Рм. 8,22). Управо због тога, по речима Апостола Павла, *што је за мном заборављам, а стремим за оним што је преда мном* (Флп. 3,13). Православни је став да је већ наш сусрет са Христом истински, стварни и есхатолошки. *Прво небо и прва земља прођоше* (Откр. 21,1), и наш живот је обновљен (ср. Рм. 6,4) у Духу Светом (Рм. 7,6) и *сакривен са Христом у Богу* (Кол. 3,3). А када наступи *пуноћа времена* (Гал. 4,4) у Осми Дан (=бесконачни и незалазни дан), неће доћи до суштинске промене нашег заједницења са Христом као Главом свега, него је ту реч о пуноћи тог истинског единства по науку Божијем од вечности (Еф. 1,9). Реч је о остварењу пуноће времена, *да се све састави у Христу, оно што је на небу и што је на земљи, у Њему* (Еф. 1,10). Наша истраживања су нас уверила да историја и постисторија, то јест испуњење времена, чине једну нераскидиву целину, и смисао свештене историје се налази управо у њеном испуњењу, остварењу онога што хришћани очекују и чему се надају (ср. Мт. 24,50; Лк. 12,46), завршетку и преображењу. Имајући у виду чињницу да је Бог узрок и времена и надвечности, Игњатије Богоносац саветује: *Времена испитуј. Чекај Надвременог, Безвременог, Невидивог, но за нас Видивог.*¹⁶

У поговору бисмо могли рећи следеће: На Самооткривење Тројичног Бога у свету, односно у *Христу*, треба гледати као на *свештену историју*

¹⁴ Види: Јерма, *Пастир*, 9, 12, 3, ВЕПЕС 3, стр. 93.

¹⁵ Јустин Поповић, *Тумачење посланице Филипљанима и Колошанима*, Београд 1986, 105.

¹⁶ Игњатије Богоносац, *Поликарпу*, 3, 2. **Провери превод!**

у којој долази до стварног сусрета човека са Богом, динамичне и слободне сарадње између Бога и човека, то јест до склапања Завета између Бога и човека, сотириолошког дијалога између Творца и творевине. Говоримо о искуственом и доживљајном сусрету човека са живим Богом у Цркви Христовој у којој обитава сва пуноћа Божанства (ср. Кол. 2,91-10). «И може се рећи, – у Цркви се тајно побеђује време, и као да претходи то апокалиптичном тренутку, када «времена већ неће бити». Дотицање благодати као да задржава време, која се ређа и промену минута и заузима оно што је облагодатствовано из поретка поступности, и у некој тајанственој «једновремености» савлађују разједињеност разновременог. То је нека форма вечности, под којом само и можемо разумети и представити себи вечност и вечни живот. И у овој приближној форми можемо да разумемо како заиста постају благодатно – живим сувременицима, људи разних поколења. Црква је жива слика вечности, и у црквеном је искуству стварно дана и ту се остварује та благодатна «једновременост разновременог» у пуноћи Вечног живота, која се открива у заједници с Вечним Царем – Христом. Црква је вечно Царство, јер има Вечног Цара. У Цркви, која пребива сада у историјском странствовању, време је већ немоћно».¹⁷

По православном трезвеноумљу «човек је позван на есхатолошку пуноћу свог сједињења са Богом, јединства у заједници личности, а не у неком безличном блаженству».¹⁸ Православни је став да хришћанство «није само учење о спасењу, већ само спасење».¹⁹ Заправо, пошто ће постојати васкрсење људског тела, човек као богоподобно биће не бива уништен смрћу, и у Цркви се остварује есхатолошки догађаји јединства са Христом. Према томе, време није вечно враћање истог и понављање себе, нити је независно и одвојено од вечности, него је њоме прожето. Са православне тачке гледишта је неприхватљиво циклично поимање времена. По православном трезвеноумљу на есхатологију не треба гледати као на нешто што ће се одиграти *тек* у будућности, него на њу ваља гледати квалитативно као *већ* богодаровану у садашњости могућност духовног преображаја, пресаздања, обожења човека и васцеле творевине до те мере да човек и творевина постану богопријемчиви и достојни да уђу у *нову заједницу* са Богом Творцем (ср. Еф. 3,6). Што ће рећи да је Бог увео надвечност у живот људи, учинио људе *заједничарима божанске природе* (2Птр. 1,4), то јест учинио их *заједничарима Христовим* (Јевр. 3,14), и *Господ сваки дан додаваше Цркви оне који се спасаваху* (Да. 2,47) и који постадоше *сутелесници Христови* (Еф. 3,6). Надвечност и заједницење са Личностном Истином, то јест заједница с Тројичним Богом, главне су карактеристике есхатологије. Сходно томе рећи ћемо да је *тајна Христа* призма кроз коју гледамо и тумачимо хришћански карактер *истине* историје, човека, света и вечног живота. Лаконски и језгровито речено: По Божијем

¹⁷ Георгије Флоровски, *Очев Дом*, у: Есхатологија Цркве – Јеванђеље Васкрсења, стр. 19.

¹⁸ Атанасије Јевтић, *Исихастичка антропологија*, стр. 38.

¹⁹ Георгије Флоровски, *Очев Дом*, у: Есхатологија Цркве – Јеванђеље Васкрсења, стр. 5.

домостроју спасења „*циљ* хришћанске историје је Христос, а не прогрес... Када кажемо Христос, то није само Христос као Логос, као Син Божији, него Христос *Богочовек*... Дакле, Христос као Црква. Зато је циљ историје Црква“,²⁰ јер је она „једини извор хришћанског живота и хришћанског учења“. ²¹ Једном речју, према крају којем иду ствари у Христу једнак је са његовим обожењем, или са њиховим узношењем изнад недостатака за чије превазилажење дато им је време.²² Ову мисао појашњава свети Максим Исповедник када каже да обожење „јесте усредсређење и крај свих времена и векова и онога што је у времену и веку. А усредсређење и крај времена и векова онога што је у њима јесте неразделиво јединство правог почетка и својственог правог крају и својственог спашенима“. ²³ Свети Григорије Нисијски у истом духу описује линијско устројство *свеиштене историје*: „Када човечанство достигне своју пуноћу, тада, без промашаја, овај покрет природе који следи узроковаће досезање њеног неопходног краја. И овај живот ће бити замењен другим начином постојања, различитим од овог садашњег који се састоји у рађању и распадању. Када наша природа, у одређеном реду, испуни правац времена, тада ће, без промашаја, овај покрет који следи, створен наслеђем кроз генерације, доћи до свога краја. Испуњење универзума ће учинити немогућим свако будуће напредовање или назадовање, и тада ће сво мноштво душа вратити из распинутог и безличног стања у свезу, и сами елементи ће поново бити уједињени у исти спој (систем)“. ²⁴

На послетку, још једном ћемо поновити да „јелинска философија није познавала и ни на који начин није била спремна да прихвати било какав прелазак из времена у вечност – временско се чинило *eo ipso* пролазно. Оно што се у времену остварује никада не може постати вечно. Што је рођено мора неизбежно умрети. Само оно што је нерођено или неузроковано, може опстати. Све је имало почетак, имаће и свој крај. Само оно што није имало свој почетак може остати непромењено, или „вечно“. Стога, за јелинске философе, прихватање будуће бесмртности, значило је у исто време и претпостављање вечног предпостојања. Такав читав значај историјског процеса јесте врста силаска из вечности у време. Судбина човека пре зависи од урођене му клице него од креативних достигнућа. За Јелине, време је једноставно било нижи или ограничен начин постојања. Тачно говорећи, у времену се ништа не ствара и ништа се не постиже, нити има шта да буде створено или постигнуто“. ²⁵ Насупрот јелинском учењу православни став је да је само Бог бесконачан, док је *време* „пут ка вечности“. ²⁶ Поново наглашавамо да је Божије „Царство установљено,

²⁰ Атанасије Јевтић, *Хришћанско схватање историје*, у: Загрљај светова, стр. 79.

²¹ Георгије Флоровски, *Очев Дом*, у: Есхатологија Цркве – Јеванђеље Васкрсења, стр. 4.

²² Димитрије Станилоје, *Бесмртни лик Божији*, стр. 344.

²³ Максим Исповедник, *Одговори Таласију*, 59.

²⁴ Гигорије Нисијски, *De anima et resurrectione*, PG 46, ... ?

²⁵ Георгије Флоровски, *Искуљење*, у: Богословске студије, Београд 2013, 35.

²⁶ Ср. Јустин Поповић, *Речи у времену о вечности*, Ваљево 2001, 38-41.

али још увек није дошло у свој својој сили и слави. Тачније речено, Царство тек треба да дође, али је Цар већ дошао. Црква је и даље *in via*, а хришћани су и даље „путници“ и странци у „овом свету“.²⁷ Тројични Бог наставља непрестано да делује у *свеиштеној историји* и историја спасења наставља да се и даље одвија све до Другог доласка „Последњег Адама“ – Христа, када ће доћи *да суди живим и мртвима*, и када ће Бог бити *све у свима*. Блажени Августин је мудро рекао да „постоје два стања живота, с неба проповедана и предата, која су Цркви позната, при чему је једно стање вере, а друго стање виђења. Једно је стање привременог пребивања у туђинској земљи, а друго у вечности (небеског) обитовања. Једно је стање на путу а друго у отаџбини. Једно – у активном делању, а друго – у богатству созерцања... Прво је стребњи због војевања, а друго у сигурности победничког мира... Ово прво траје овде до краја овога света, а у свету који долази оно нема краја“.²⁸ Циљ сваког православног хришћанина је да уђе у *нову заједницу* са Тројичним Богом и примањем нетварне благодати Божије постане *нов човек*.²⁹ Пошто је човек христолико биће позван од стране Творца на надвечни живот у заједници са Тројичним Богом, и много тога подноси „само да не би умро“,³⁰ то значи да „само вера у Христа даје смисао људском постојању“.³¹ Стога бесмртност је дар од Тројичног Бога.

На послетку ћемо рећи: Животни пут човеков је: *од Бога, ка Богу, са Богом, у Богу*.

Bishop Jovan (Purić)
(Serbian Orthodox Church)

ESCHATOLOGICAL KEY OF DECODING OF THE SERBIAN ORTHODOX CHURCH
CODE

The preacher of the Kingdom of God was also the blessed Patriarch Irinej. From Niš to Belgrade, he testified about the transience of this world, expecting a special court. He was the bearer of the ethic of Saint Sava and *Kosovo* as the national *covenant* of Serbian history

That is why eschatology is the key of the secret of the Church. Jesus Christ is the leader of the Church. Heaven decided about the departure of the great fathers and teachers of our time. That is why we dedicate this humble article to them.

²⁷ Георгије Флоровски, *Есхатологија светоотачког доба*, Есхатологија Цркве – Јеванђеље Васкрсења, стр. 183.

²⁸ Блажени Августин, *In Johannem*, 15, 12, 45.

²⁹ Ср. Игњатије Антиохијски, *Ефесцима* 20, 1.

³⁰ Јован Златоуст, *Беседа на посланицу Римљанима*, PG 60, 507.

³¹ Георгије Флоровски, *Последње ствари и последњи догађаји*, у: Есхатологија Цркве – Јеванђеље Васкрсења, стр. 211.